

Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü
1923 - 2011

Birinci Cilt: 1923 - 1950

CAHİT KAYRA

Devletçilik

ALTIN YILLAR

Bozkırdaki Mucize

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 36

Tarihçi Kitabevi Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakoğlu

Editör: Ayşe Görkem Kozanođlu
Kapak ve Sayfa Tasarımı: Tarkan Tođo
Birinci baskı: Mart 2013, İstanbul
Boyutlar: 16,5 x 23 cm
Sayfa sayısı: 456

ISBN: 978-605-4534-27-2

Baskı ve cilt: Kitap Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Őti.
DavutpaŐa Caddesi No: 123 Kat: 1
Topkapı / Zeytinburnu - İSTANBUL
0212 482 99 10
Sertifika no: 16053

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen
alıntı yapılamaz, hiçbir Şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
www.tarihcikitabevi.com

Moda Caddesi No: 104 / A Moda / Kadıköy - İSTANBUL
Tel: 0216 418 68 86
GSM: 0530 370 74 11
E-posta: info@tarihcikitabevi.com

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: TÜRKİYE 1923

Açıklama / 11
Cumhuriyet ve Ankara 1923 - Sûdi Bey ve Ailesi / 15
Mondros ve Sevr Ekonomisi 1920 / 17
Lozan Antlaşması / 20
Türkiye 1923 / 26
Ankara 1923 / 28
Ankara'nın İmarı / 34

II. BÖLÜM: TEK PARTİ VE DEVLETÇİLİK (1923-1939)

Altın Yıllar / 47
1923 İzmir İktisat Kongresi / 49
Bir Ankara Gecesi / 53
Genel Gerekçe / 58
İçki Yasağı / 62
Amiral Colby'nin Chester Projesi / 65
Atatürk'ün Bankası / 69
Ekonomi, Bütçe, Kamyonlar / 72
Âşar Muamması / 76
Tarım Reformu / 81
Kooperatifçilik ve Ankara Memurlar Kooperatif Şirketi / 87
Harf Devrimi / 94
Türkiye'de Kabotaj Hakkı / 100
Seyyar Sergi Olayı / 103
Tayyare Piyangosu / 108
Havuz-Yavuz Olayı / 113
Âli İktisat Meclisi / 116
Ekonomi ve İşyanlar / 120
Kapitülasyonlar ve Gümrükler / 124
1929 Ekonomik Krizi / 128

Heyecanlı Bir Yıl: 1930 /	135
“Zaman”da ve “Ölçü”de Yeni Ayar /	141
1931 Para Operasyonu /	146
Merkez Bankası /	151
Demiryolu Politikası /	157
Irak ve Musul Petrolleri Macerası /	167
Üniversite Reformu /	171
Kadro Hareketi /	178
Seka Kâğıt Fabrikaları Olayı /	184
Kayseri Motor ve Uçak Fabrikası /	188
Osmanlı Borçları /	194
Milli İktisat ve Yabancı Sermaye /	197
Millileştirme Operasyonu /	201
Arazi Vergisi ve Tahrir İşleri /	204
Şeker Fabrikaları ve Şeker İstihlâk Vergisi /	210
Boğaziçi Tasfiyehanesi’nin Öyküsü /	214
Ford Montaj Fabrikası /	217
Cumhuriyet Postaları /	221
Atatürk Orman Çiftliği /	224
Sümerbank’ın Doğuşu /	229
MTA, Etibank ve EİEİ /	235
Devletçilik Rüzgârları /	238
Denk Bütçe, Düzgün Ödeme /	248
Bütçeler (1923-1939) /	252
Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayi Planları /	254
1923-1939 Döneminin Kısa Muhasebesi /	259

III. BÖLÜM: SAVAŞ EKONOMİSİ (1939-1946)

1939-1946 Dönemine Genel Bir Bakış /	265
İkinci Dünya Savaşı /	269
Truman Dönemi ve Doktrini /	274
İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye /	276
Maliye Müsteşarı’nın Sorunu /	278

Milli Korunma Kanunu /	280
Savaş Sırasında Liberal Sisteme Dönüş /	285
Savaşın Finansmanı - “Vergiler” - Dolaylı Vergiler, Şeker İstihlâk Vergisi /	287
Varlık Vergisi /	289
Kırsal Kesimden Alınan Vergiler /	297
Vergilendirme ve Ekonomi /	302
Kemal’in Türkiye’si /	304
Topkapı Sarayı’nın Hazineleleri /	310
Saracoğlu Mahallesi /	312
Eğitimdeki Gelişme ve Köy Enstitüleri /	316
Zirai Kombinalar ve Diğer Yatırımlar /	323
Ekonomi ve Sağlık /	329
Savaş Yıllarında Vesika Yöntemi /	335
Türkiye’ye Para ve Silah Yardımları /	338
Enerji Sorunu /	342
Kâğıt Para Krizi /	346
İnhisarlar İdaresi Tahkikatı /	349
Savaş Döneminin Muhasebesi (1940 - 1946) /	353
Savaş Döneminin Sona Ermesi /	356

IV. BÖLÜM: SAVAŞ SONRASI (1946-1950)

Kısa Bir Açıklama /	359
1946-1950 Dönemine Genel Bir Bakış /	360
Yeni Kuşaklar Tartışması /	363
1946 Devalüasyonu /	366
Türkiye Cumhuriyeti Bankacılığı /	374
Savaş Sonu Planlama Çalışmaları: Üçüncü Plan Girişimi /	380
Politika Değişikliği - 1948 İkinci İktisat Kongresi /	383
Marshall Yardımı - Yabancı Uzmanlar /	392
Naylon İpliği Fabrikası /	396
Savaş Sonu Ankara’da Günlük Yaşam Tabloları /	398
Denizyolları Tahkikatı /	400

Büyük Vergi Reformu / 407
Osmanlı'nın Gizli Hazinesi / 412
Türkiye'nin Altınları / 417
Miras / 418
Bir Dönemin Sonunda / 419

EKLER

EK 1: Hatıra - Tarihin Ana Hatları / 423
EK 2: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanları (1923-1950) / 431
EK 3: Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanları / 432
EK 4: Türkiye Cumhuriyeti Sanayi Bakanları / 433
EK 5: Türkiye Cumhuriyeti İktisat, Ticaret ve Sanayi Bakanları / 434
EK 6: Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriye ve Limanlarla Kara Suları
Dahilinde İcraı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun / Kabotaj / 435
EK 7: 1838 Ticaret Anlaşması / 438
EK 8: Demiryolları Yapımı / 441
EK 9: Devletleştirmeler / 443
EK 10: Yabancı Profesörler / 444
EK 11: Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Genel Bilgiler / 446

KİŞİLER DİZİNİ / 449

I. BÖLÜM

TÜRKİYE 1923

Açıklama

Ben ekonomist değilim. Devlet hizmetinde çalıştığım yıllarda ekonomi ve maliye konulu sorunları içeren çalışmalar içinde bulundum. Maliye Müfettişliğimde çalışma disiplini öğrendim, Maliye Bakanlığı'nda devletin gelir ve giderleri üzerinde çalıştım. Ulaştırma Bakanlığı'nda, PTT'de ve Türk Hava Yolları'nda ulaşım ve iletişim konularını inceleme fırsatım oldu. Ticaret Bakanlığı'nda iç ve dış ticaret konularını öğrendim. GATT'daki Türk Heyeti'nde uluslararası ticaret ve gümrük, OECD'de genel ekonomi sorunları ve borçlanma konuları üzerinde, gücüm oranında yoğunlaştım. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu'nda konjonktür çözümlenmeleri yaptım. Politika günlerinde ise günün enerji sorunlarını çözmeye çalıştım. Okurlarıma sunduğum bu kitap, bir anlamda, yaşanan bu tabloyu yalın bir şekilde yansıtmaya çalışma isteğinin bir sonucudur. Yani ekonomistlere, ekonomi profesörlerine, ekonomi ile ciddi şekilde ilgilenenlere çağrı yapan bir kitap değildir elbette. Bu kitapta eski yıllarda ekonomi, ticaret, maliye alanlarında yaşanmış olan olayların, bir ölçüde yalınlaştırılmış hikâyesini anlatmak istedim. Ayrıca bu çalışmanın konunun tamamını kapsadığı da söylenemez. Ben kendi açımdan ön planda gördüklerimi yazmayı yeğledim.

Hepsi bu kadar! Bu kitap lütfen böyle anlaşılсын.

Şu var ki yazı yazmak, bir şeyi kendince anlatmak alışkanlığı çok güçlü bir dürtü. Ben kendimi böylece gerçekleştirdiğimi düşünüyorum. Bu dürtüye engel olmak çok zor. Ve hepsinden önemlisi onu yerine getirirken, yani o yazıları yazarken duyulan heyecan, tatmin edilmiş olma duygusu çok mutlu edici bir şey. Benim davranışımın bir açıdan açıklanması da böyle. Yani gerçekten Türk Ekonomi Tarihi'ni bilenler bu kitabı (haklı olarak) eleştirirlerse o da beni tedirgin etmeyecek. Bu yaptığım, hesapları, dengesi, estetiği olmayan bir gemi gibi bir şey. Su üstünde durup durmayacağı tartışmalı ve kuşkulu. Ama ben yeterince mutlu olmuş bulunuyorum...

Kitabı hazırlarken konuları, öykü ve resim anlayışı içinde seçtim. Bu nedenle ekonomi tarihi içinde yer alan bazı olaylar bu seçmenin dışında kaldı. Onları kısa notlar halinde ilgili oldukları yıllara ilişkin sayfalar arasında açıkladım.

Bu arada birçok kaynağa ve bilgisayar aracılığı ile internetten elde edilebilen bilgilere başvurdum. Bu kaynaklar hakkında bu kez kitabın sonunda bilgi vermeye gitmedim. Ama bunların arasında başvurduğum, değerli kaynaklarından ve görüşlerinden (verdikleri istatistik bilgilerinden) büyük ölçüde yararlandığım Bilsay Kuruç'a, Özhan Uluatam'a, Tefik Çavdar'a, Korkut Boratav'a, Erdinç Tokgöz'e, Yahya Tezel'e, Güngör Uras'a, İlhan Tekeli-Selim İlkin'e, İlber Ortaylı'ya, Gülten Kazgan'a ve Necip Azakoğlu'na, ayrıca, kitabın hazırlanışındaki ilgisi ve yardımları için Murat Katoğlu'na özel olarak teşekkür etmek istiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan bu yana seksen bu kadar yıl geçti. Bu dönemde Türkiye'de ve dünyada çeşitli olaylar yaşandı. Çeşitli ve bir anlamda hepsi birbirine bağlı olaylar. Ben Türkiye'mizde ekonomi-maliye alanında yaşananları, değişik karakteri olan evrelere ayırmak istedim.* Şöyle bir tablo düşündüm:

1923-1939	Devletçilik (1923-1928 ve 1928-1939 dönemleri)
1939-1946...	Savaş Ekonomisi
1946-1950...	Geçiş Dönemi Ekonomisi
1950-1980...	Karma Ekonomi
1980-2001...	Liberal Ekonomi
2001....	Güdümlü Liberal Ekonomi

1923-1939 arası aslında farklı karakterde iki bölümden oluşuyor. 1923'ten 1929 yılına kadar olan dönem naif bir liberal ekonomi dönemi iddiasını taşır. Sistem liberal gibi görünür ama bu dönemde devletleştir-

* Analitik ve bilimsel başka düzenlemeler de var. Söz gelişi Korkut Boratav'ın seçimi gibi. Ben, anlatımın gereği olarak böyle bir düzenlemeyi seçtim.

me-millileştirme ve ciddi büyük yatırımların devlet tarafından yapılması olayları giderek Devletçiliğe zemin hazırlamıştır, diye düşünüyorum. Eğer 1929 Dünya Ekonomik Krizi olmasaydı bile, Türkiye o günlerin ortamı ve koşulları içinde kendiliğinden, devletin ekonomiyi düzenlemesi ve devlet eliyle sanayi kurulması gerçeğini yaşayacaktı. Bunu düşünerek, 1923-1939 döneminin tümüne “Devletçilik” niteliğini tanıdım.

1939-1946 yıllarında yaşanan başka bir şeydir. Devlet bu dönemde sadece ekonomiye değil, kişisel mülkiyete ve yaşam koşullarına da müdahale etmek zorunda kalmıştır. Kısa geçiş döneminde yöneticiler, çok partili dönemin getirdiği değişikliğin etkisinde olarak çelişkili kararlar içinde bocalamış görünüyor.

1950’li yıllarda başlayan “Karma Ekonomi” döneminin karakteri daha belirgin bir çelişki içerir. Sistem liberal bir görüntü taşır. Gerçekten alınan ve uygulanan kararlar ekonomiyi liberalleştirme yönündedir.

Ancak büyüyen ekonominin yarattığı fonlar, bu dönemde oldukça önemli ölçüde, devlet tarafından kurulan kurumlara yöneltilmiş, Türkiye’ye düzensiz ama gelecek için ciddi hazırlık niteliğinde bir sanayileşme zemini hazırlamıştır.

1980 sonrasında ise Hükümetler ekonomiyi liberalleştirme konusunda radikal ve etkin adımlar atmışlardır. Bu girişimlerin bıraktığı boşluklar vardır. Ben yine de bu dönemi “Liberal Ekonomi” olarak adlandırmakta sakınca görmedim.

Liberalleşme döneminin eksikliğini 2000 yılından sonra başlayan politikalar gidermiştir. Devletçilikten ve Karma Ekonomiden kalan devlet kuruluşları çok büyük ölçüde tasfiye edilmiştir. Ancak 2001 ve sonrasında tam bir ad bulamadım. Hem güdümlü hem de liberal olmak garip bir şey. Ama ben ancak böyle bir benzetme yapabildim. Herhalde zaman içinde oluşacak gelişmelere göre bu dönemin karakteri daha anlaşılır bir şekilde belirecektir. O işi o zamana bırakmak belki daha doğru olur. Ben kitabı bu düzen üzerine hazırlamayı uygun buldum.

2012 Haziran... Cahit Kayra

KİŞİLER DİZİNİ

A

- Adıvar, Halide Edip 23, 364
Ağralı, Fuat 20, 194, 215, 346, 432
Ahuntzade, Mirza Fatali 97
Âkil Bey 62, 64
Aksu, Nuri 62
Âli Paşa 55, 97
Apaydın, Haşim 62
Aral, Namık Zeki 154, 155
Aras, Tevfik Rüştü 124, 195
Arıkan, Saffet 309, 317, 346, 347
Arseven, Bedia 105
Arseven, Celal Esat 105, 106
Ataç, Hasan Fehmi 64, 72, 73, 74, 78, 79, 432
Ataç, Nurullah 178
Atalay, Sırrı 244
Atatürk, Mustafa Kemal 15, 16, 23, 25, 33, 36, 39, 47, 49, 50, 51, 52, 55, 61, 62, 64, 69, 70, 71, 78, 79, 88, 89, 90, 92, 94, 96, 97, 98, 99, 104, 105, 106, 110, 115, 137, 148, 149, 150, 164, 167, 168, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 190, 191, 192, 196, 197, 210, 224, 225, 226, 227, 228, 232, 237, 239, 243, 245, 251, 258, 276, 307, 308, 309, 310, 324, 325, 330, 333, 343, 364, 378, 384, 391, 396, 408, 419
Atay, Falih Rıfki 28, 35, 36, 39, 47, 97, 113, 178, 179, 307, 310, 363, 364, 365, 400, 419
Avramidis, John (Con Paşa) 244
Aydemir, Şevket Süreyya 92, 178, 179, 180, 181, 381, 394

B

- Başar, Hamdi (Limancı Hamdi Bey) 132, 136, 137, 138, 139, 140, 179, 363, 384, 385
Başman, Avni 175
Bayar, Mahmut Celal 49, 70, 178, 182, 183, 184, 185, 187, 276, 361, 362, 380, 409, 434
Bayur, Hikmet 20
Belge, Burhan Asaf 179, 305, 307

Berent, İhsan Ruhi 236
Bolak, Mehmet Vehbi 63
Bozkurt, Mahmut Esat 25, 49, 50, 56, 58, 61, 65, 67, 197

C

Cavit, Mehmet 49
Cebesoy, Ali Fuat 401
Cemil Bey 16, 72, 73, 74, 75, 81, 82, 84, 100, 102, 103, 105, 108, 109, 111, 115,
116, 118, 119, 120, 123, 131, 132, 133, 134, 136, 138, 139, 144, 146, 147, 148,
149, 164, 173, 188, 189, 190, 191, 197, 224, 225, 226, 227, 230, 231, 235, 238,
239, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 253, 254, 280, 281, 285, 312,
314, 315, 316, 317, 319, 351, 367, 368, 370, 374, 378, 379, 380, 383, 384, 390,
392, 400, 401, 403, 404, 405, 407, 408, 410, 412, 413, 415, 416, 417, 433
Cenani, Ali 167, 168, 433, 434
Chester, Colby (Amiral Colby) 65, 66, 67
Churchill, Winston 274, 311, 338, 339, 341
Curzon, George Nathaniel (Lord Curzon) 17, 21, 246, 428

Ç

Çağlar, Behçet Kemal 179
Çakmak, Fevzi 49, 79, 279, 441
Çetinkaya, Ali 160

D

Demir 86, 165, 208, 246, 257, 258, 307, 333, 345, 362, 369, 387, 410
Dilmen, İbrahim Necmi 179

E

Eldem, Vedat 17
Emrullah Efendi 173
Enver Paşa (İsmail Enver) 97, 113, 114, 115
Erçin, Cezmi 280, 433, 434
Erim, Kerim 175
Erkul, Mehmet Emin (Operatör Emin Bey) 63
Ersoy, Mehmet Akif 63
Eryavuz, İhsan 113, 115
Esendal, Memduh Şevket 70
Ete, Muhlis 385, 386
Ethem, Muhlis 179

G

- Galip, Reşit 171, 174, 175, 177, 317
Gazi 35, 50, 79, 82, 88, 89, 95, 103, 111, 128, 135, 139, 148, 180, 181, 187, 188,
191, 225, 226, 227, 241, 249
Gencer, Reşit 236
George, David Lloyd 17, 20, 22
Gökalp, Ziya 83, 173
Göktepe, Nuri 130
Gövsâ, İbrahim Alaettin 97
Gülbenkyan, Klaust Sarkis 244
Gündüz, Aka 178
Güney, Eflatun Cem 179
Güvenç, Mebrure 106

H

- Han, Amanullah 148, 149
Handan Hanım 15, 16, 20, 32, 52, 53, 65, 69, 71, 76, 77, 78, 81, 82, 87, 88, 89,
92, 95, 96, 98, 103, 108, 111, 118, 123, 125, 129, 130, 131, 136, 137, 138, 141,
143, 144, 145, 146, 148, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 161, 162, 164, 168, 170,
182, 188, 210, 212, 213, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 238, 239, 242, 280, 283,
285, 291, 329, 335, 342, 349, 351, 372, 374, 391, 392, 399, 412, 413, 416, 420
Hazım, Şakir 179
Hirsch, Ernst 176, 437
Hitler, Adolf 270, 271, 428, 429
Horasanlı, Osman 175
Huber Efendi 244
Hürkuş, Eribe 193
Hürkuş, Vecihi 190, 193

İ

- İkinci Abdülhamit 66, 158, 159, 163, 168, 170
İlhan, Mehmet 179
İnönü, İsmet 20, 21, 22, 23, 24, 33, 49, 54, 73, 91, 113, 117, 128, 139, 159, 160,
164, 171, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 186, 187, 193, 210, 227, 233, 240, 241,
245, 276, 291, 292, 305, 317, 319, 339, 356, 362, 364

J

- Jansen, Hermann 35, 36, 37, 38, 40, 313

K

- Kalafat, Emin 214, 216, 404, 405
Kamu, Kemalettin 105
Kandemir, Feridun 30
Kanık, Veli 106
Karabekir, Kazım 97
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 28, 178, 179, 181
Karlıdağ, Abdullah Cevdet 97
Kaya, Mehmet Şükrü 20, 49, 169, 178, 187, 305
Kearpovitch, George 113
Kesebir, Şakir 116, 117, 434
Keşmir, Halit Nazmi 367, 368, 417, 432
Keynes, John Maynard 241, 423, 424
Koryürek, Enis Behiç 117
Kostaki 159
Köprülü, Mehmet Fuat 97

L

- Lörcher, Carl Cristoph 37, 38

M

- Mağmumi, Şerafettin 101, 330
Mahir, Hakkı 179
Malche, Albert 175
Mardin, Ebululâ 15
Marshall, George 382, 392, 393, 394, 395, 430
Mebrure Hanım 16, 72, 106, 108, 227, 392
Menemencioğlu, Numan 194, 338
Menteşe, Halil 244
Mimar Kemalettin 37, 81
Mithat Paşa 88, 90, 375, 378
Mollaoğlu, Ahmet Muhta 65
Mussolini, Benito 270, 428
Mustafa Reşit Paşa 89, 90
Müller, Karl 153

N

- Nadi, Yunus 97
Neftçi, Nazım 66

Neumark, Fritz 175, 176, 409, 444
Nihal, Şükûfe 137
Nur, Rıza 20, 49
Nurettin, Ahmed Vâlâ (Vâ-Nû) 105

O

Okyar, Fethi 78, 115, 136
Onuralp, Fikret 113
Orhan 16, 18, 20, 22, 25, 33, 41, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 72, 76, 80, 86, 88, 92, 94,
95, 96, 102, 103, 106, 108, 111, 125, 126, 127, 131, 133, 136, 139, 142, 145,
148, 150, 154, 155, 157, 163, 165, 166, 168, 170, 180, 182, 188, 192, 195, 196,
204, 205, 207, 208, 209, 217, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 229, 230, 231,
232, 240, 242, 243, 254, 257, 280, 283, 312, 314, 324, 328, 329, 333, 351, 364,
370, 371, 374, 379, 383, 392, 393, 396, 400, 401, 404, 405, 408, 410, 413, 414,
415, 416, 420
Orbay, Rauf 22, 23, 67
Orloff, Aleksi 193, 245

Ö

Önay, Ahmet Şerif 186
Özkan, Mustafa Şeref 18, 20, 33, 49, 131, 178, 182, 184, 185, 186, 187, 214, 216,
251, 380, 419, 434

R

Renda, Abdülhalik 49, 70, 125, 152, 241, 432
Rist, Charles 136, 153

S

Sadi, Kerim 178
Saffet Paşa 172
Sait Paşa 173
Saka, Hasan Hüsnü 20, 49, 53, 70, 124, 125, 432, 433, 434
Sakarya, Mustafa Durak 65
Saracoğlu, Şükrü 97, 135, 195, 276, 277, 286, 292, 296, 312, 313, 314, 315, 349,
381, 400, 432
Saydam, Refik 276, 280, 310, 331, 333
Schacht, Hjalmar 153
Schwarz, Andreas Bertalan 175, 444
Sıtkı, Bekir 170, 429

Soyak, Hasan Rıza 50

Südi Bey 15, 16, 18, 21, 22, 25, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 47, 52, 53, 61, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 92, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 103, 104, 106, 108, 109, 111, 113, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 124, 125, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 143, 145, 146, 148, 151, 152, 154, 155, 157, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 171, 178, 180, 182, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 197, 208, 210, 212, 214, 215, 216, 221, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 235, 238, 239, 240, 242, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 253, 254, 257, 280, 281, 283, 285, 290, 291, 292, 304, 306, 310, 312, 314, 316, 317, 318, 329, 333, 338, 349, 350, 351, 363, 364, 365, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374, 378, 379, 380, 384, 385, 390, 392, 393, 399, 400, 401, 404, 405, 406, 413, 414, 415, 416

Süleyman, Hikmet 167, 168, 170

Ş

Şefik, Abdurrahman 179

Şeyh Sait 74, 75, 93

Şükrü, Ali 62, 63

T

Tannöver, Hamdullah Suphi 63

Tarhan, Ali Rânâ 167, 168, 215

Tekin, Mansur 179

Tengirşenk, Yusuf Kemal, 49

Togan, Zeki Velidi 97

Tonguç, İsmail Hakkı 318, 319

Tökin, İsmail Hüsrev 179

Tör, Vedat Nedim 179, 185, 187, 304, 305, 306

Tunalı Hilmi 65

Tunç, Mustafa Şekip 97

Türel, Ali Rıza 113, 115, 326

U

Uğural, Mustafa Necati 97, 175, 316

Uşaklıgil, Halit Ziya 97

Uz, Behçet 283, 285, 289, 433, 434

Uzel, Rüştü 175

Uzgören, Nusret Namık 90

Ü

Ünaydın, Ruşen Eşref 20, 29

Üngör, Osman Zeki 105

V

Vissering, Gerard 153

Volf, Leon 153

Volpi, Giuseppe (Kont Volpi) 153

W

Wells, H. G. 24, 25

Y

Yalçın, Hüseyin Cahit 97, 178, 363

Yazıksız, Necip Asım 97

Yazman, Mehmet Şevki 179

Yener, Hadi 236

Yeşil, Cemal 194

Yırcalı, Sıtkı 214, 216

Yöntem, Ali Canip 97

Yücel, Hasan Âli 309, 317, 318, 319

Z

Zarifi 244

Ziya, Mümtaz 179